

УДК 81:39(477)(092):378.4(436)

DOI <https://doi.org/10.24919/2663-6042.21.2024.5>

ВІДОМИЙ ФОЛЬКЛОРИСТ І СЛАВІСТ ФІЛАРЕТ КОЛЕССА ЯК СТУДЕНТ І ДОКТОР ВІДЕНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Лопушанський Я. М.

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Дослідження присвячено вивченню архівних матеріалів Віденського університету, які стосуються творчої біографії Філарета Колесси, передусім відомого українського етнографа і фольклориста, музикознавця і літературознавця, композитора і педагога, а також й етнолінгвіста – знавця засад лінгвістичного аналізу фольклорного тексту, фахівця з визначення рівня засвоєння стилістичних особливостей фольклорних текстів, музичних особливостей різних фольклорних жанрів, фольклорного віршування тощо.

Зауважено, що з-поміж багатьох осередків архівних джерел з українознавчих проблем особливе місце належить якраз архіву Віденського університету, з яким пов'язаний життєвий і творчий шлях численних (загалом понад дві сотні галичан і буковинців, вихідців із коронних земель Австро-Угорщини) представників української еліти – державних, громадсько-політичних і культурних діячів – таких як Іван Горбачевський, Іван Пулюй, Теофіл Окуневський, Мирон Кордуба, Андрій Кос, Степан Смаль-Стоцький, Іван Франко, Богдан Лепкий, Марко Черемшина, Мелетій Кічура, Остап Грицай, Василь Щурат, Осип Турянський, Євген Козак, Іван Брик, Кирило Студинський, Іларіон Свенціцький та ін., які на зламі XIX і XX століть у Відні здобували вищу освіту чи докторські дипломи з юриспруденції, теології, медицини і філософії тощо. У цій когорті видатних українців – брати Олександр Колесса і Філарет Колесса, які відіграють важливу роль в історії Віденської України.

У матеріалах, які донині були невідомі в науковому обігу, виокремлено три періоди перебування Філарета Колесси в австрійській столиці, пов'язані з теологічними, музикознавчими і славістичними студіями та здобуттям ученого ступеня доктора філософії. Перший припадає на 1891–1892 академічний рік, коли Колесса після закінчення Стрийської гімназії стає слухачем Віденської духовної семінарії і відвідує курс гармонії австрійського композитора А. Брукнера. Другий період, з часовими перервами, можна датувати 1906–1909 роками, коли Філарет Колесса – студент філософського факультету (славістика і музикознавство) у зимовому семестрі 1906–1907 навчального року та учасник III-го Міжнародного конгресу з нагоди 100-річчя Йозефа Гайдна (травень 1909 р.). Третій віденський період, доволі тривалий і переривчастий з огляду на очікуваний результат, пов'язаний головно з апробацією дисертації (травень 1911 р.), складанням двох строгих екзаменів – рігрозів (липень 1917 р. і січень 1918 р.) та отриманням ученого ступеня доктора філософії (березень 1918 р.). Цей шлях Філарета Колесси – від виховання духовної семінарії до доктора філософії – висвітлено на матеріалі збережених рукописів в архіві Віденського університету, поданих в німецькомовній транслітерації, в українських перекладах з культурознавчими коментарями.

Ключові слова: Філарет Колесса, Віденський університет, теологія, славістика, музикознавство, українсько-австрійські взаємини.

Lopuschanskij Ja. Der bekannte Folklorist und Slawist Filaret Kolessa als Student und Doktor der Universität Wien. Der vorliegende Beitrag ist der Untersuchung von Archivmaterialien der Universität Wien gewidmet, die sich auf den schöpferischen Lebenslauf des ukrainischen Ethnographen und Folkloristen, Musiktheoretikers und Komponisten, Literaturwissenschaftlers und Ethnolinguisten, Pädagogen Filaret Kolessa beziehen und bisher nicht im wissenschaftlichen Umlauf waren.

Unter den Zentren archivalischer Quellen zur Ukrainistik nimmt das Archiv der Universität Wien einen besonderen Platz ein, mit dem das Leben und der Schaffensweg zahlreicher Vertreter der ukrainischen Elite – bekannte Persönlichkeiten aus dem staatlichen, gesellschaftlich-politischen und kulturellen Bereich – verbunden sind. An der Wende vom 19. zum 20. Jahrhundert wurden in Wien von insgesamt über zweihundert aus Galizien und der Bukowina, den Kronländern Österreich-Ungarns stammenden Ukrainern Universitätsabschlüsse oder Doktorgrade in Rechtswissenschaften, Theologie, Medizin und Philosophie erworben; nur einige seien genannt: Ivan Horbačevskij, Ivan Puljuj, Teofil Okunevskij, Myron Korduba, Andrij Kos, Stepan Smal-Stockij, Ivan Franko, Bohdan Lepkij, Marko Čeremšyna, Meletij Kičura, Ostap Hrycaj, Vasyl Ščurat, Osyp Turjanskij, Jevhen Kozak, Ivan Bryk, Kyrylo Studynskij, Hilarion Svjencickij. Zu dieser Gruppe prominenter Ukrainer gehören die Brüder Oleksandr und Filaret Kolessa, die in der Geschichte der Wiener Ukrainika einen besonderen Platz einnehmen.

In der Biographie von Filaret Kolessa lassen sich drei Perioden seines Aufenthaltes in der Hauptstadt der Donaumonarchie hervorheben; sie sind mit theologischen, musikwissenschaftlichen und slavischen Studien sowie der Erlangung des akademischen Grades – Doktor der Philosophie verbunden. Die erste Periode fällt in das Studienjahr 1891–1892, als Kolessa nach dem Abschluss des Gymnasiums in Stryi an der theologischen Fakultät der Universität Wien inskribiert wurde und unter anderem auch den Harmoniekurs des österreichischen Komponisten A. Bruckner besuchte. Der zweite Zeitraum lässt sich mit zeitlichen Unterbrechungen mit den Jahren 1906–1909 datieren:

Filaret Kolessa war im Wintersemester des Studienjahres 1906/07 Student der philosophischen Fakultät (Slavistik und Musikwissenschaft) und Teilnehmer des III. Internationalen Kongresses anlässlich des 100. Geburtstages von Joseph Haydn (Mai 1909). Der dritte Aufenthalt in Wien, der angesichts des erwarteten Ergebnisses recht lang und intermittierend war, ist hauptsächlich mit der Approbation seiner Dissertation (Mai 1911), dem Bestehen zweier strenger Prüfungen – Rigorosen (Juli 1917 und Januar 1918) und der Verleihung des akademischen Grades – Doktor der Philosophie (März 1918) verbunden. Diese Laufbahn von Filaret Kolessa vom Studenten des theologischen Seminars zum Doktor der Philosophie wird anhand von im Archiv der Universität Wien aufbewahrten Handschriften behandelt. Alle Dokumente werden transliteriert, ins Ukrainische übersetzt und mit kulturologischen Kommentaren versehen.

Schlüsselwörter: Filaret Kolessa, Universität Wien, Theologie, Slawistik, Musikwissenschaft, ukrainisch-österreichische Wechselbeziehungen.

Постановка проблеми та обґрунтування її розгляду. Українсько-австрійські політичні і культурні взаємини другої половини XIX – перших двох десятиліть XX століття є особливою площиною політологічних, історичних, філологічних і культурнознавчих досліджень. З огляду на багатонаціональний характер державного устрою Австро-Угорщини і належність до неї Галичини та Буковини як коронних земель упродовж майже півтора століття у Відні сформувався один з найпотужніших і впливових центрів української еміграції на європейському континенті. Столиця Дунайської монархії була осередком активних культурних процесів народів Східної і Південно-Східної Європи і зберегла донині в Австрійському державному архіві, в Австрійській національній бібліотеці, в архіві й бібліотеці Віденського університету та багатьох інших установ [33] неймовірно велику кількість документальних свідчень (рукописи, книжкові видання і періодика, альманахи і шематизми, фонди рідкісних і цінних книг тощо) розвою національних культур. Вони є, зокрема, важливим джерелом для виявлення і дослідження зовсім невідомих чи забутих імен, історичних, наукових і культурно-мистецьких подій. В архівах і бібліотеках Відня, як і федеральних земель Австрії, можна натрапити на виняткові видання з українознавчої проблематики австрійського періоду (1772–1918), яких немає, наприклад, у фондах наукових бібліотек Львова, Чернівців чи Івано-Франківська. У цьому контексті вітчизняна й закордонна наука має розлоге, ще не зоране дослідницьке поле і чимало завдань щодо вивчення культурної спадщини й громадсько-політичної діяльності відомих діячів українського народу, а відтак їхніх інтенсивних взаємин із закордонням.

З-поміж багатьох, розсипаних по всьому світу осередків архівних джерел з українознавчих проблем особливо місце належить архіву Віденського університету, з яким пов'язаний життєвий і творчий шлях численних представників української еліти – державних, громадсько-політичних і культурних діячів. Тут, в австрійській столиці, упродовж десятиліть здобували вищу освіту чи докторизувалися (юриспруденція, теологія, медицина, філософія) Іван Горбачевський, Іван Пулюй, Теофіл Окуневський, Микола Антоневиц, Мирон Кордуба, Андрій Кос, Степан Смаль-Стоцький, Іван Франко, Богдан Лепкий, Марко Черемшина, Мелетій Кічура, Остап Грицай, Василь Щурат, Осип Турянський, Євген Козак, Іван Брик, Кирило Студинський, Іларіон Свенціцький – загалом понад дві сотні галичан і буковинців, вихідців із коронних земель Австро-Угорщини.

У цій когорті видатних українців – брати Олександр Колесса і Філарет Колесса, які посідають особливе місце в історії Віденської українки. Архівні матеріали, пов'язані з іменем Ф. Колесси, передусім відомого українського етнографа і фольклориста, музикознавця і літературознавця, композитора і педагога, а також й етнолінгвіста – знавця засад лінгвістичного аналізу фольклорного тексту, фахівця з визначення рівня засвоєння стилістичних особливостей фольклорних текстів, музичних особливостей різних фольклорних жанрів, фольклорного віршування, який, високо оцінюючи роль творів народної словесності, вважав, що вони «розбуджують любов і повагу до рідного слова, стають сильним сполучником мільйонів українського народу, кружляють в усіх його роз'єднаних частинах, неначе кров у живому організмі» [Цит. за: 35, 7], донині були невідомі в науковому обігу, що і зумовлює *актуальність* пропонованого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Життєвий шлях і творча діяльність Філарета Колесси (1871–1947) були і залишаються предметом численних наукових праць – з проблем фольклористики, етнографії, етнолінгвістики і музикознавства тощо [6; 7; 8; 9; 10; 11; 13; 31; 37]. Його науковий доробок як однієї з найвизначніших постатей української фольклористики загалом і як фундатора української наукової музичної фольклористики зокрема ґрунтовно досліджують сучасні вітчизняні фольклористи, музикознавці й філологи: Ірина Довгальок [13; 14], Софія Грица [6; 7; 8; 10], Ірина Коваль-Фучило [17; 38], Ксенія Колесса [21; 22], Роксоляна Залеська [4; 5] та інші. На чимало суттєвої й цікавої інформації та ґрунтовних статей можна натрапити також в періодичних виданнях [18; 19; 20; 21; 39], матеріалах конференцій [34], енциклопедіях [2; 32; 36] тощо.

Поза увагою дослідників залишаються донині цінні матеріали архіву Віденського університету стосовно теологічних, музикознавчих і славістичних студій Філарета Колесси (написані в кінці XIX – початку XX ст.), які мали виняткове значення для формування його наукових зацікавлень і розвитку українського фольклористики, етнографії і славістики. У численних біографічних розвідках вказується лише номінативно, що він у 1891–1892 роках навчався у Віденському університеті і 1918 року здобув там же звання доктора філософії. Про цей період чи не вперше згадували Олександр Бережницький (1879–1916) у біографічно-критичній статті «Наші музики» про сучасних йому галицьких композиторів: Анатолія Вахнянина, Остапа Нижанківського,

Генрика Топольницького, Філарета Колессу, Йосифа Кишакевича, Станіслава Людкевича, – опублікованій у львівському журналі «Артистичний Вістник» [1], який був першим українським часописом мистецького спрямування Галичини і всієї України [3], і Климент Квітка в розлогій статті «Філарет Колесса», опублікованій 1925 року в журналі «Музика» [16]. Відтоді, мабуть, не було наукових розвідок, у яких би детальніше висвітлювалася віденська біографія Філарета Колесси. Така прогалина в науці пов'язана, на мою думку, з декількома факторами, які обмежують опрацювання колессіани (йдеться про віденський період Олександра Колесси і Філарета Колесси) в австрійських архівах. По-перше, маємо справу з німецькомовними текстами і рукописами понад столітньої давності, які потребують неабияких фахових знань і навиків для їх розшифрування, транслітерації і перекладу українською мовою, по-друге, виявлення архівних матеріалів, які часто-густо класифіковані в різних справах і картонних коробках, не завжди є простою справою і, по-третє, значна частина архівних фондів Віденського університету, дисертаційні справи зокрема, ще не оцифровані – обставина, яка спонукає сучасного дослідника до опрацювання документів безпосередньо в архіві. У цьому контексті варто, однак, наголосити на вагомих здобутках у вивченні української славістики, яка активно розвивалася у Відні як екстериторіальному культурному центрі коронних земель Австро-Угорщини на зламі ХІХ і ХХ століть. Мовиться передусім про вивчення і впровадження в науковий обіг архівних матеріалів віденського періоду у творчій біографії українських письменників, славістів (літературо- і мовознавців), як наприклад: Івана Франка [30; 44; 45], Остапа Гриця [23], Марка Черемшини [43], Осипа Турянського, Леся Курбаса [25; 26], Мелетія Кічури [28], Романа Сембратовича [27], Олександра Колесси [29].

Формулювання мети і завдань статті. Метою цього дослідження є вивчення віденського періоду в життєвій і творчій біографії відомого українського етнографа і фольклориста, музикознавця і композитора, етнолінгвіста і літературознавця, педагога Філарета Колесси (1871–1947). Фактичним матеріалом статті слугують архівні документи Віденського університету, які дотепер не були в науковому обігу і які висвітлюють його студії і здобуття ученого ступеня доктора філософії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Родина Колесс, як відомо, була знаною й шанованою в Галичині та обдаровано схильною до науки. Батько Філарета Михайло Колесса (1832–1899) був священником, а мати Марія Менцинська – племінниця одного з фундаторів галицької композиторської школи о. Івана Лаврівського, тітка співака світової слави Модеста Менцинського [13]. Вони мали п'ятеро дітей – трьох синів і дві дочки – і, незважаючи на невеликі статки сільського пароха, дуже прагнули дати дітям добро освіту.

Філарет Колесса прибув до столиці Австрії вперше, ймовірно, восени 1891 року після закінчення Стрийської гімназії і став студентом теологічного факультету Віденського університету.

У багатьох біографічних розвідках стверджується, проте, що Колесса був учнем Віденської [греко-католицької] духовної семінарії. У своїй автобіографії (додаток 3), написаній 1911 року як додаток до клопотання перед Віденським університетом про складання строгих екзаменів для отримання ступеня доктора філософії, він також вказував, що був зарахований до Віденської духовної семінарії (нім. *das Wiener Geistlichenseminar*) і паралельно відвідував лекції композитора А. Брукнера. Ця обставина має не цілком з'ясовану історію, позаяк збережено документи з архіву Віденського університету і приватного архіву Філарета Колесси у Львові, з яких довідуємося про його богословські студії на теологічному факультеті.

Філарет Колесса (1871–1947)

У цьому контексті варто подати коротку історичну довідку про діяльність Генеральної (Центральної) греко-католицької духовної семінарії (початкова офіційна назва, лат. *Regium generale Seminarium Graeco-Catholicum Viennae ad Sanctam Barbara*), відома також як «Барбареум» (нім. *Barbareum*)¹. Її засновано 1775 року за часів правління імператриці Марії Терезії при церкві св. Варвари у Відні для навчання греко-католицьких священників в імперії Габсбургів.

¹ Див.: Андрохівич А. Львівське “*Studium Ruthenum*”. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. 1927. Т. 146. С. 33–118; Андрохівич А. Віденське *Barbareum*. Історія королівської Генеральної греко-католицької семінарії при церкві св. Варвари у Відні з першого періоду її існування (1775–1784). *Греко-католицька духовна семінарія у Львові*. Львів, 1935. Ч. 1; Plöchl W. *St. Barbara zu Wien: Die Geschichte der griechisch-katholischen Kirche und Zentralpfarre St. Barbara*. Band 1. Wien: Herder, 1975. 262 S. (Kirche und Recht, 13); Plöchl W. *St. Barbara zu Wien: Die Geschichte der griechisch-katholischen Kirche und Zentralpfarre St. Barbara*. Band 2. Wien: Herder, 1975. 219 S. (Kirche und Recht, 14).

Таблиця 1

Erste Seite	Zweite Seite
Portrait des Inhabers [Foto von Philaret Kolessa] Eigenhändige Unterschrift des Inhabers: [Unterschrift] Philaret Kolessa Wien, den 12/10 1891	№ 778 MELDUNSBUCH des Studierenden Philaret Kolessa aus Tatarsko in Galizien Inscibirt in der theologischen Facultät der k. k. Universität zu Wien den 8. October 1891

Перша сторінка	Друга сторінка
Фото власника [фото Філарета Колесси] Власноручний підпис власника: [підпис] Філарет Колесса Відень, 12. 10. 1891 р.	№ 778 НАВЧАЛЬНА КАРТКА студента Філарета Колесси із с. Татарське в Галичині Зарахований [студентом] теологічного факультету і.к. університету у Відні 8 жовтня 1891 р.

Згодом, 1783 року, відкрито Генеральну духовну семінарію у Львові, де продовжували свої студії студенти «Барбареум», родом з Галичини. 1784 року «Барбареум» вперше закрито, натомість 1803 року відкрито як конвікт (до 1848 р.). Другий етап у діяльності семінарії припадає на період від 1852 (відкрито вдруге²) до 1893 року, коли 13 липня 1893 року, згідно з рішенням імператора, ця інституція була остаточно ліквідована (фактична робота семінарії була припинена наприкінці 1892 р.). Упродовж другого періоду тут виховано 4 єпископи (серед інших і Ю. Пелеш та Ю. Фурцак), 26 докторів богослов'я, 3 доктори філософії і 29 гімназійних професорів³. Навчання у духовній семінарії, що тривало 7 років, було тісно пов'язане з Віденським університетом, у якому студенти опановували грецьку і німецьку мови (церковні обряди і співи – в семінарії), користувалися книжковими фондами бібліотеки тощо. Крім того, як описував А. Андрохівич діяльність семінарії наприкінці XVIII – початку XIX століть, лекції з філософських дисциплін відбувалися в університетській будівлі, а богословські і латина – у приміщеннях греко-католицької семінарії. Звісно, вихованці духовної семінарії отримували помешкання та інше матеріальне забезпечення, а саме середовище сприяло їхньому не тільки духовному, а й культурному розвитку.

З урахуванням цих міркувань можна цілком ймовірно припустити, що Філарет Колесса прибув до Відня з метою теологічних студій, а його першим притулком була якраз духовна семінарія. Із цього **першого періоду** перебування Філарета Колесси

у столиці Австрії в архіві Віденського університету зберігаються два документи, у яких згадано Філарета Колессу і які чітко вказують на те, що він був слухачем греко-католицького семінару при Віденському університеті: «Реєстр слухачів першого курсу богословів Віденського університету на 1-й і 2-й семестри 1891/1892 навчального року, проф. д-р Лавренц Мюльнер» (*Katalog vom 1. und 2. Semester des Studienjahres 1891/92 über die Hörer des ersten Jahrganges der Theologen an der Wiener k. k. Universität. Vom k. k. Universitäts-Professor: Dr. Laurenz Müllner*⁴) [40] та «Реєстр слухачів греко-католицького семінару «Біблійні студії Старого Завіту» у Віденському університеті на 1-й і 2-й семестри 1891/1892 навчального року, проф. д-р Георг Райнгольд⁵ і Герман Цшокке⁶» (*Katalog vom 1. und 2. Semester des Studienjahres 1891/92 über die Hörer des alttestamentlichen Bibelstudiums an der Wiener k. k. Universität. Vom k. k. Universitäts-Professor:*

⁴ Лавренц Мюльнер (Laurenz Müllner, 1848–1911) був австрійським філософом і теологом, деканом (1891/1892) і ректором (1894/1895) Віденського університету. З 1887 року – звичайний професор теологічного факультету, а з 1896 року – філософського факультету. На посаді ректора він особливо виступав за свободу досліджень і захищав автономію університету проти парламенту землі Нижньої Австрії.

⁵ Георг Райнгольд (Georg Reinhold, 1861–1951) вивчав теологію у Віденському університеті в 1880–1882 рр., потім продовжив навчання у Папському Григоріанському університеті, де здобув дипломи доктора філософії (1885 р.) і теології (1888 р.). 1893 року габілітувався у Відні й отримав посаду надзвичайного професора догматики, а в 1900 року – звичайного професора фундаментальної теології й апологетики. У 1906/07 та 1910/11 – декан католицько-теологічного факультету, а в 1914/15 – ректор Віденського університету.

⁶ Герман Цшокке (Hermann Zschokke, 1838–1920) – відомий австрійський теолог-біблієст, професор біблієстики Старого Завіту. Вивчав біблійні мови, подорожував Палестиною, Сирією та Єгиптом і опублікував низку лінгвістичних (арабська та арамеїська граматики) та археологічних досліджень. Г. Цшокке був чотири рази обраний деканом теологічного факультету (1872/73, 1878/79, 1883/84, 1887/88), а в 1884/85 навчальному році – ректором Віденського університету.

² Про відновлення семінарії 1852 року та перші роки діяльності (духовне і культурне життя, національні й політичні питання, релігійні погляди, літературні погляди й партійні напрями тощо) див.: Гординський Я. Віденська гр. к. духовна семінарія в рр. 1852–1855. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 1913. Т. СХV. Кн. III. С. 77–130.

³ Культурний центр при церкві св. Варвари. *Українська музична енциклопедія* : у 2 т. Київ : Вид-во Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології НАН України, 2008. Т. 2. С. 638.

Залікова книжка студента теологічного факультету Віденського університету
Філарета Колесси (1891–1892 н. р.)

Dr. Hermann Zschokke, Dr. Georg Reinhold) [40]. У списку слухачів, крім Філарета Колесси, були його співвітчизники – Людомир Сембратович (1872–1953), Євдоким Васильчак, Йосиф Романюк, Андрій Кочиркевич та Артем Авдикевич.

Іншим важливим документом як безсумнівне свідчення того, що Колесса був студентом теології, є так звана навчальна картка (чи залікова книжка, нім. Meldungsbuch) студента, яка зберігається у фондах приватного архіву Філарета Колесси у Львові⁷. Із цього документа, що суголосний зі змістом названих реєстрів, довідуємося багато важливої інформації про навчання Колесси на теологічному факультеті (німецькомовний текст оригіналу і переклад його українською мовою див. табл. 1).

Наступні чотири сторінки залікової книжки відображають, крім підписів викладачів як підтвердження про зарахування і відвідування лекцій, відмітки бухгалтерії про оплату за навчання і примітки (про успішність студента Колесси – “*eminenter*” (відмінно), “*accedit ad eminentem*” (дуже добре)), найголовніше – його навчальний план на перший (від жовтня 1891 до квітня 1892 року) і другий (від квітня 1891 до серпня 1892 року) семестри: назва предмета, кількість тижневих годин і прізвище викладача (текстову частину цього документа німецькою і в перекладі українською мовою див. табл. 2).

Саме цей документ вказує на факт, без якого не обходиться майже жодний біобібліографічний матеріал про Філарета Колессу, – він відвідував також лекції відомого австрійського композитора Антона Брукнера, а саме курс теорії гармонії, який у покажчику лекцій Віденського університету на 1891/92 академічний рік мав повну назву: Harmonielehre.

⁷ Див.: Довгалюк І. Архів Філарета Колесси у Львові. Родина Колессів – спадкоємність науково-мистецьких традицій (з нагоди 140-річчя від дня народження академіка Філарета Колесси) : зб. наук. праць та матеріалів. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2013. С. 14–32.

Принагідно висловлюю вдячність етномузикознавиці проф. Ірині Довгалюк та хранителю архіву Яремі Колесси за сприяння і допомогу в опрацюванні цього документа.

Kenntnis der Accorde; Vorbereitungen, Auflösungen und Verbindungen derselben nach den Fundamentalschritten in Dur. Übungen im bezifferten Bass (укр. Теорія гармонії. Знання акордів: підготовка, розв’язання та їх з’єднання за основними кроками в мажорі. Вправи з фігурного басу). Ці знання з музикознавства Колесса доповнить згодом (1906 р.) на філософському факультеті Віденського університету на лекціях Гвідо Адлера, Макса Дворжака і Макса Дітца.

У біографічному нарисі К. Квітки зазначено також, що Філарет Колесса, крім богословських студій, диригував хором при греко-католицькій церкві св. Варвари і принагідно відвідував оперний театр та інші віденські концерти [16, 410]. Під час навчання на теологічному факультеті він цікавився слов’янським фольклором (серед іншого й українським) і записав багато казок та народних мелодій у товаришів-теологів і світських студентів, з-поміж яких особливо вирізнявся Богдан Лепкий, що саме в тому часі (вересень 1891 р.) після закінчення Бережанської гімназії прибув до Відня з метою навчання в Академії мистецтв, однак після трьох місяців він, за порадою Кирила Студинського, перейшов на філософський факультет і почав студіювати мовознавство та історію літератури у професорів Ватрослава Ягіча, Якоба Мінора та ін. [24; 26, 146–148]. Також і К. Студинський завершив розпочаті у Львові теологічні студії у Віденському університеті (1888–1891), а в 1891/92 академічному році вивчав додатково славистику, історію і класичну філологію; декілька місяців потому (жовтень 1892 р.) до Відня на науку приїде Іван Франко. Віденський університет, отже, набуває особливого значення у розвитку української науки та згуртуванні української студентської молоді, відтак майбутньої еліти.

У Відні Філарет Колесса долучався також до діяльності українського студентського товариства «Січ» і співочого товариства «Slovanský zpěvácký spolek» [15], яке об’єднувало віденську студентську молодь зі слов’янських земель і в репертуарі якого були твори М. Вербицького, П. Ніщинського та ін.

Без сумніву, **перший період** навчання Колесси в австрійській столиці особливо позначився на

Таблиця 2

Перший семестр

I. Semester.	Vom Oktober 1891 bis April 1892	№ 778
Pr. H. Dr. Laurenz Müllner	Christliche Philosophie	6
Pr. H. Dr. Laurenz Müllner	Geschichte der scholastischen Philosophie	1
Pr. H. Dr. Gustav Müller	Theologia fundamentalis	5
Pr. H. Dr. Hermann Zschokke	Historia sacra Antiqui Testamenti	3
Pr. H. Dr. Hermann Zschokke	Hermeneutica biblica	1
Pr. H. Dr. Hermann Zschokke	Exegesis in librum Josue	3
Pr. H. Dr. Hermann Zschokke	Grammatica linguae hebraicae	2
Pr. H. Dr. Anton Bruckner	Harmonielehre	2

I-й семестр	Від жовтня 1891 р. до квітня 1892 р.	№ 778
проф. д-р Лавренц Мюльнер	Християнська філософія	6
проф. д-р Лавренц Мюльнер	Історія схоластичної філософії	1
проф. д-р Густав Мюллер	Основи теології	5
проф. д-р Герман Цшокке	<i>Священна історія Старого Заповіту</i>	3
проф. д-р Герман Цшокке	Біблійна герменевтика	1
проф. д-р Герман Цшокке	Тлумачення книги Ісуса [Навина]	3
проф. д-р Герман Цшокке	Грамматика гебрейської мови	2
проф. д-р Антон Брукнер	Теорія гармонії	2

Другий семестр

II. Semester.	Vom April 1891 bis August 1892	№ 778
Pr. H. Dr. Laurenz Müllner	Christliche Philosophie	6
Pr. H. Dr. Laurenz Müllner	Geschichte der scholastischen Philosophie	1
Pr. H. Dr. Gustav Müller	Theologia fundamentalis	5
Pr. H. Dr. Hermann Zschokke	Historia sacra Antiqui Testamenti	4
Pr. H. Dr. Hermann Zschokke	Exegesis in Jeremiam prophetam	3
Pr. H. Dr. Hermann Zschokke	Analytico-exegetica explicatio libri Jonae prophetae et Psalmorum selectorum	2

II-й семестр	Від квітня 1891 р. до серпня 1892 р.	№ 778
проф. д-р Лавренц Мюльнер	Християнська філософія	6
проф. д-р Лавренц Мюльнер	Історія схоластичної філософії	1
проф. д-р Густав Мюллер	Основи теології	5
проф. д-р Герман Цшокке	<i>Священна історія Старого Заповіту</i>	4
проф. д-р Герман Цшокке	Тлумачення книги пророка Єремії	3
проф. д-р Герман Цшокке	Аналітико-екзегетичне осмислення книги пророка Йони та вибраних псалмів	2

його майбутній науковій кар'єрі, педагогічній і фольклористичній діяльності. 21-річний юнак, з неабияким стартовим досвідом і багажем знань, повертається до Львова і вступає на філософський факультет Львівського університету (1892–1898). Тут під керівництвом професора Омеляна Огоновського (1833–1894) студіював ритміку народних пісень, згодом у 1902–1904 роках підготував понад 50 транскрипцій інструментальної музики й пісень з Гуцульщини до книги Володимира Шухевича «Гуцульщина»⁸ і 1905 року завершив монографію

«Ритміка українських народних пісень», що була видана 1907 року в Києві за підтримки Івана Франка [12]. 1900 року Колесса склав у Львівському університеті кваліфікаційний екзамен з української мови і класичної філології як обов'язкову умову для вчителювання в тодішніх гімназіях і викладав українську, латинську та грецьку мови у Львові (1899–1900), Стрию (1900–1901) і Самборі (1901–1906).

Восени 1906 року починається **другий віденський період** у творчій біографії Філарета Колесси. Як гімназійний вчитель він отримав від Міністерства освіти Австро-Угорщини річну відпустку у стипендію в розмірі 1000 крон (розпорядження від 28 червня 1906 р.) на наукове відрядження для поглиблення своїх знань зі славістики й музикознавства та опрацювання історичних, етнографічних і музикознавчих матеріалів в університетах, бібліотеках й архівах Відня, Берліна і Стокгольма.

⁸ Упродовж 1895–1905 років Ф. Колесса здійснив, особливо під впливом творчості О. Нижанківського та М. Лисенка, обробки народних пісень-в'язанок «Вулиця» (1895), «Квартети на хор мужеський» (1896; 1898), «Козаки в піснях народних», «Обжинки» (1898), «Наша дума. Українсько-руські народні пісні» (1902) «Огляд українсько-руської народної поезії» (1905) та ін.

Es wird um deutlich lesbare Schrift ersucht. Die Organe der akademischen Behörden sind ermächtigt, Nationale mit schlecht lesbaren Eintragungen zurückzuweisen.

Gegenwärtig im I. Semester

NATIONALE
 für außerordentliche Hörer der philosophischen Fakultät

Vor- und Zuname des Studierenden:	Philaret Kolessa
Vaterland und Geburtsort:	Galizien – Tatarsko
Muttersprache, Alter:	Ruthenisch. Geb. am 17. Juni 1871.
Religion, welchen Ritus und Konfession:	Griechisch-katholisch
Wohnung des Studierenden:	Hotel Höller, VII. B[ezirk]
Vorname, Stand und Wohnort seines Vaters:	-----
Name, Stand und Wohnort seines Vormundes:	-----
Bezeichnung der Lehranstalt, an welcher der Studierende das letzte Semester zugebracht:	K. k. akademisches Universität in Lemberg
Genießt ein Stipendium verliehen von Hoh[em] k. k. Ministerium für Cult[us] u. Unterr[icht]	(Stiftung) im Betrage von 1000 K. __ h. unter dem vom 28. VI. 1906, Z. 20.220.
Anführung der Grundlage, auf welcher der Studierende die Immatrikulation oder Inskription anspricht:	Qualificationszeugniss für Mittelschulen

Verzeichnis der Vorlesungen, welche der Studierende zu hören beabsichtigt

Gegenstand der Vorlesung	Wöchentliche Stundenzahl derselben	Name des Dozenten	Eigenhändige Unterschrift des Studierenden, zugleich Bestätigung des Empfanges der Legitimations-Karte
Geschichte der altkirchenslaw[ischen] Literatur	2	Prof. Hofrat Dr. Jagić	
Über die slaw[ische] Wortbildung	1	Prof. Hofrat Dr. Jagić	
Übungen im slaw[ischen] Seminar	2	Prof. Hofrat Dr. Jagić	
Hegel, Schopenhauer, Feuerbach	1	Prof. Dr. Jodl	
Musikalische Romantik	1	Prof. Dr. Adler	[Unterschrift]
Erklären und Bestimmen von Kunstwerken	2	Prof. Dr. Adler	Philaret Kolessa Nr. 1055
Erklärung ausgewählter Kunstwerke	1	Prof. Dr. Dvořák	
Die deutsche und italienische Oper bis zur Neuzeit	2	Dr. Dietz	
		20 / 10. 1906.	[Unterschrift] Friedrich Jodl
			K. k. Universitäts-Quästur 23. X. 1906 in Wien

Liquidierung der Quästur

Von der Bezahlung des Kollegiengeldes halb/ganz
 befreit laut Bescheid vom 19 ____ Z. ____

Inskriptionsgebühr ..... 3 K -----h
 Kollegiengeld .....14 K ----- 70 h
 Zusammen..... 18 K -----70 h

У Віденському університеті Філарет Колесса навчався упродовж зимового семестру 1906/07 навчального року: був надзвичайним слухачем (нім. *außerordentlicher Hörer*) – студент з правом відвідування окремих курсів – філософського факультету. Згідно з укладеним навчальним планом від 20 жовтня 1906 року, Колесса відвідував лекції зі славістики у проф. Ватрослава Ягіча («Історія староцерковної літератури» (2 год.), «Про слов'янський словотвір» (1 год.), «Вправи у славістичному семінарі» (2 год.)), з філософії – у проф. Фрідріха Йодля (Гегель, Шопенгауер, Фойербах (2 год.)), з музикознавства – у проф. Гвідо Адлера («Музичний романтизм» (1 год.), «Пояснення і визначення мистецьких творів» (2 год.)), у проф. Макса Дворжака («Тлумачення вибраних мистецьких творів» (1 год.)) та проф. Макса Дітца («Німецька та італійська опера до сучасності» (2 год.)). У реєстраційному формулярі зазначено також місце народження, вік, віросповідання, попередній навчальний заклад та адресу помешкання у Відні – готель “Höller” на вулиці Burggasse 2 у 7-му (центральному) районі міста (транслітерацію оригіналу реєстраційного формуляра⁹ (німецькою в тогочасній діловій австрійській мові – *Nationale*) студента філософського факультету Філарета Колесси див. додаток 1).

З початком 1907 року Колесса поїхав у наукову подорож до Берліна і Стокгольма. У Фонограмному архіві¹⁰, історія заснування якого розпочалася 1900 року при Психологічному інституті Берлінського університету ім. Фрідріха Вільгельма, він познайомився з новітніми методами музичної етнографії, принципами порівняльного музикознавства та його представниками – Е.-М. Горнбостелем¹¹ й О. Абрагамом¹². Крім того, доповнював знання з контрапункту (від лат. *punctum contra punctum* – крапка проти крапки, тобто нота проти ноти – одночасне поєднання декількох мелодійних ліній) як важливої ділянки теорії музики.

У Стокгольмі Філарет Колесса досліджував у Державному архіві матеріали до історії Козаччини (1709–1721 рр.), які згодом використав

у фольклористичних працях, зокрема у книзі «Українська усна словесність» (1938)¹³.

З Віднем, другим періодом, пов'язана також участь Філарета Колесси в III-му музикознавчому конгресі Міжнародного музичного товариства (25–29 травня 1909 р.) з нагоди століття від дня смерті видатного австрійського композитора, представника віденської класичної школи Йозефа Гайдна (Franz Joseph Haydn, 1732–1809). На цій конференції, що відбувалася під патронатом імператора Франца Йозефа I, Колесса виступав з великою (37 хв.) доповіддю «Мелодика і ритміка українських (малоруських) речитативних співів, так званих козацьких пісень» (*Über den melodischen und rhythmischen Aufbau der ukrainischen (kleinrussischen) rezitierenden Gesänge, der sogenannten Kosakenlieder*). Одночасно був він як гімназійний професор офіційним представником від етнографічної комісії Наукового товариства ім. Шевченка у Львові, рівно ж як і професор музичного лицею Ігнац Фурман, делегат від “Koło Muzyczne” (Музичне коло) у Львові. Серед учасників конгресу були також проф. Олександр Колесса (на той час посол до Австрійського парламенту), директор консерваторії Галицького музичного товариства Мечислав Солтис (1863–1929) та ін.

Усі матеріали конгресу (детальний звіт, що містить відомості про склад почесного, організаційного, пресового, фінансового загального та інших комітетів, офіційних представників з Європи, Америки та Азії, членів Президії, список усіх учасників (членів) конгресу, програму і регламент конгресу, протокольні записи п'яти секційних засідань і, найголовніше, доповіді референтів) були цього ж року опубліковані окремим виданням під назвою «Святкування сторіччя Гайдна. III-й Конгрес Міжнародного музичного товариства. Відень, 25 – 29 травня 1909 року»¹⁴. Розлога доповідь Філарета Колесси (с. 276–296), яка, крім тестової частини (характеристика кобзарського мистецтва в Україні, стильові ознаки дум, джерела їхнього походження тощо), містила багато нотних прикладів, п'ять додатків (нотні варіанти «Думи про втечу трьох братів з Азова» у виконанні кобзарів з Полтавщини (Михайло Кравченко (1858–1917), Микола Дубина (1852–1908) (?), Платон Кравченко (точних дат народження і смерті не встановлено)) і лірника Антіна Скоби (1853–1908)¹⁵, а також фото Михайла Кравченка з бандурою), лягла згодом в основу його дисертаційної праці у Віденському університеті.

⁹ Документ опрацьовано з книги реєстрів, що зберігається у фондах архіву Віденського університету: Archiv der Universität Wien. Nationale der Studierenden der Philosophischen Fakultät. Wintersemester 1906/07.

¹⁰ Берлінський фонограмний архів, який сьогодні є частиною відділу етномузикознавства Етнологічного музею в Берліні, належить до найважливіших установ у світі, де збираються і зберігаються звукові документи традиційної музики з усього світу. Загалом архів налічує понад 150 тисяч записів.

¹¹ Еріх Моріц фон Горнбостель (Erich Moritz von Hornbostel, 1877, Відень – 1935, Кембридж) – австрійський етномузикознавець, один із засновників етномузикознавства. У 1906–1933 роках – директор Фонограмного архіву в Берліні.

¹² Отто Абрагам (Otto Abraham, 1872–1926) – відомий німецький психолог, зокрема в галузі музичної психології. Вивчав медицину та природничі науки в Берліні. 1894 р. отримав докторський ступінь і від 1896 року працював асистентом у Берлінському Психологічному інституті під керівництвом Карла Штумпфа (Carl Stumpf, 1848–1936). Разом з Еріхом Моріцем фон Горнбостелем керував фонограмним архівом.

¹³ Інформацію стосовно перебування Ф. Колесси в Берліні й Стокгольмі використано з названих праць К. Квітки та С. Грици і доповнено власними культурознавчими коментарями.

¹⁴ Повна назва видання: Haydn-Zentenarfeier. Unter dem A. H. Protektorate Seiner. u. Kön. Apost. Majestät Franz Joseph I. III. Kongreß der Internationalen Musikgesellschaft. Wien, 25. bis 29. Mai 1909. Bericht vorgelegt vom Wiener Kongreßausschuß. Wien – Leipzig, 1909, 690 S.

¹⁵ Назви додатків німецькою мовою: Die Einteilung der in den Rezitation M. Kravčenko's vorkommenden Phrasen; Rezitation des Michael Kravčenko aus Soročyni (Duma von der Flucht der drei Brüder aus der Asover- Gefangenschaft); Rezitation des Plato Kravčenko aus Šachworostiw (Duma von der Flucht der drei Brüder aus der Asover- Gefangenschaft); Rezitation des Leierspielers Anton Skoba aus Bohačka (Duma von der Flucht der drei Brüder aus der Asover- Gefangenschaft); Rezitation des Nikolaus Dubyna aus Rešetylivka (Duma von der Flucht der drei Brüder aus der Asover- Gefangenschaft).

Hohes Dekanat der philosophischen Fakultät der k. k. Universität in Wien!

Der ergebenst Gefertigte bittet um Zulassung zu den strengen Prüfungen behufs Erlangung des philosophischen Doktorgrades aus slavischer Philologie und Altertumskunde in Verbindung mit Geschichte des Mittelalters und Neuzeit,
und legt bei:

1. Taufschein,
2. Maturitätszeugnis,
3. Absolutorium,
4. Curriculum vitae,
5. Dissertation "Über die Form der ukrainischen (kleinrussischen) rezitierenden Gesänge" in einer ausführlichen ruthenischen (S. I–LII) und kürzeren deutschen Fassung (S. LXXII–LXXXII) sammt den vergleichenden Tabellen (S. LIII–LXIX), die beiden Fassungen angehören.
Der Inhalt dieser Dissertation deckt sich mit dem beigelegten Referate:
6. "Über den melodischen und rhythmischen Aufbau der ukrainischen (kleinrussischen) rezitierenden Gesänge, der sogenannten "Kosakenlieder".
Als Beilagen werden vom Gefertigten auch andere seine wissenschaftlichen Abhandlungen hinzugefügt:
7. "Rhythmik der ukrainischen Volkslieder" (Separatdruck aus den Mitteilungen der Ševčenko-Gesellschaft der Wissenschaften).
8. "Osterlieder-Melodien" von Phonographenwalzen niedergeschrieben, nebst Erläuterung ihres rhythmischen Aufbaues und einer einleitenden Abhandlung.
9. "Bemerkungen über das Sammeln und Harmonisieren ukrainischer Volkslieder".
10. "Zur Frage über den ukrainischen Volkslieder-Stil".
11. Materialien zur Geschichte des Kosakentums 1709–1721, gesammelt im schwedischen Staatsarchiv in Stockholm.
12. Disposition der Xenophonteischen Denkwürdigkeiten über Sokrates.
Von populär-wissenschaftlichen Publikationen des Gefertigten werden folgende beigefügt:
13. "Übersicht der ukrainisch-ruthenischen Volksdichtung".
14. "Über den gegenwärtigen Stand der Liederdichtung des ukrainischen Volkes".
15. "Unser Sinnen", eine Sammlung von 50 harmonisierten ukrainisch-ruthenischen Volksliedern.

Wien, am 11. IV. 1911.

Philaret Kolessa
k. k. Gymnasialprofessor in Lemberg
A. Golombgasse 7. II. [41]

**Вельмиповажний деканате
філософського факультету і-к. університету у Відні!**

Шанобливо нижчепідписаний просить допуску до строгих екзаменів для отримання ступеня доктора філософії зі слов'янської філології та античності в поєднанні з історією середніх віків і нового часу і додає:

1. Свідоцтво про хрещення,
2. Атестат зрілості,
3. Абсолюторіум,
4. Життєпис,
5. Дисертацію "Про форму українських (малоруських) речитативних пісень" у повному рутенському (с. I–LII) та скороченому німецькому варіантах (с. LXXII–LXXXII) разом із порівняльними таблицями (с. LIII–LXIX), які належать двом версіям.
Зміст цієї дисертації відображений у доданому рефераті:
6. "Про мелодіку і ритміку українських (малоруських) речитативних співів, так званих „козацьких пісень”.
Нижчепідписаний додає також інші наукові праці:
7. "Ритміка українських народних пісень" (відбиток із Записок Наукового товариства ім. Шевченка).
8. "Мелодії гаївок", записані фонографічними циліндрами, з поясненням їх ритмічної будови і вступною статтею.
9. "Кілька слів про збирання та гармонізування українських народних пісень".
10. "До питання про український народнопісенний стиль".
11. Матеріали з історії козащини 1709–1721 років, зібрані у Шведському державному архіві в Стокгольмі.
12. Структура Ксенофонових мемуарів про Сократа.
З науково-популярних публікацій нижчепідписаний додає такі:
13. "Огляд українсько-руської народної поезії".
14. "Погляд на теперішній стан пісенної творчості українського народу".
15. "Наша дума", збірка 50 гармонізованих українсько-руських народних пісень.

Відень, 11 квітня 1911 р.

Філарет Колесса,
і-к. гімназійний професор у Львові,
вул. А. Голомба, 7, II.

Curriculum vitae

Philaret Kolessa, k. k. Professor an der Filiale des akademischen (ruthenischen) Gymnasiums in Lemberg, Sohn eines gri[echisch]-kath[olischen] Geistlichen, im J[ahre] 1871 im Dorfe Tatarsko, Bez. Stryj geboren, absolvierte das Gymnasium in Stryj im J[ahre] 1891; sodann in das Wiener Geistlichenseminar aufgenommen besuchte er an der dortigen Universität unter anderen auch die Vorlesungen des bekannten Symphonisten A. Bruckner. Nach einem Jahre auf die philosophische Fakultät der Lemberger Universität übergangen, die er in den Jahren 1892–96 besuchte, hörte er hauptsächlich Vorlesungen aus der ruthenischen, slavischen und klassischen Philologie und ukrainischen Geschichte, und legte eine ganze Reihe von Arbeiten und Referaten im ukrainischen (ruthenischen) und philologischen Seminar vor.

Im J[ahre] 1899 machte er die Lehramtsprüfung aus der ukrainischen (ruthenischen) Sprache und klassischen Philologie. Als Lehrer tätig seit dem Jahre 1898 an dem Gymnasium in Lemberg, Stryj und Sambor.

Nachdem er vom k. k. Unterrichtsministerium einjährigen Urlaub und ein Stipendium erhalten, unternahm er im Jahre 1906 eine Studienreise zur weiteren Ausbildung. Während dieser Zeit besuchte er als außerordentlicher Hörer der Universität zu Wien die Vorlesungen des Prof. Adler aus der Musikgeschichte und des Prof. Jagić aus der slavischen Philologie und hielt im slavischen Seminar eine Vorlesung über die Entwicklung der silbenzählenden Versifikation in der mittleren Periode der ukrainischen (ruthenischen) Literatur. Seinen Aufenthalt in Stockholm im Frühjahr 1907 benützte er zur Sammlung von Materialien zur Geschichte des Kosakentums im dortigen Staatsarchiv, hierauf hielt er sich in Berlin auf, um im psychologischen Institut der dortigen Universität die neuesten Methoden der musikalischen Ethnographie eingehender kennen zu lernen.

Im J[ahre] 1907 nach Lemberg transferiert, wirkt er bisher als Lehrer der ukrainischen (ruthenischen) Sprache an der Filiale des akademischen (ruthenischen) Gymnasiums. Auf Grund seiner wissenschaftlichen Arbeiten wurde er am 22. Dezember 1909 zum wirklichen Mitglied der Ševčenko-Gesellschaft der Wissenschaften in Lemberg gewählt. Für seine Tätigkeit als Komponist wurde er zum Ehrenmitglied des Lemberger, Stanislauer und Berežany'er Sangvereins "Bojan" ernannt.

Außer der beigelegten wissenschaftlichen Arbeiten bereitete er folgende Materialiensammlungen vor: 1). Volksglauben im Untergerbirge ("Pidhirje") im Dorfe Chodovyči (Ethnogr[aphische] Sammlung, V. Bd., S. 76–98); 2). Huzulenmelodien („Huzulščyna“ des Vlad. Sučevyč, III. T[e]il., S. 83–100), 3). Sammlung von Fabeln und Märcchen aus dem Dorfe Chodovyči (übergeben der Ethnogr[aphischen] Kommission der Ševčenko-Gesellschaft der Wissenschaften).

Er schrieb auch Rezensionen für die Mitteilungen der Ševčenko-Ges[ellschaft] der Wissenschaften, den "Literaturwissenschaftlichen Boten" ("Literaturno-naukovyj Vistnyk") und für "Djilo". Außerdem gab er eine ganze Reihe harmonisierter Volkslieder heraus ("Naša Duma" 1902, "Šcedrivky" 1893, "Hajivky" 1901, "Obžynky" 1898, "Vulycja" 1896, "Kosazki pisnji" 1897, "Lemkivski spivanky" 1895), und wurde mit dem Erlaß des Hohen k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 3. VIII. 1909, Z. 36102 zum Mitglied des Arbeitsausschusses für das Sammeln der ruthenischen Volkslieder ernannt, welche in der Publikation "Volkslied in Österreich" erscheinen sollen.

[ohne Unterschrift] [41]

Життєпис

Філарет Колесса, і.-к. професор філії академічної (рутенської) гімназії у Львові, син греко-католицького священника, народився в селі Татарське Стрийського повіту 1871 року, закінчив Стрийську гімназію у 1891 році. Після того був зарахований до Віденського духовної семінарії і відвідував там же в університеті також лекції відомого симфоніста А. Брукнера. Через рік він перевівся на філософський факультет Львівського університету, який відвідував між 1892 і 1896 роками. Він слухав лекції переважно з руської, слов'янської і класичної філології та української історії, а також подав цілий ряд праць і рефератів українською (рутенською) мовою у філологічному семінарі.

У 1899 році склав кваліфікаційний екзамен з української (рутенської) мови та класичної філології. З 1898 року працював учителем гімназії у Львові, Стрию та Самборі.

Отримавши річну відпустку і стипендію від і.-к. Міністерства освіти, відправився у 1906 році в навчальну подорож для підвищення кваліфікації. Упродовж цього часу він як екстраординарний слухач Віденського університету відвідував лекції професора Адлера з історії музики та професора Ягіча зі слов'янської філології та прочитав лекцію у славістичному семінарі про розвиток силабічного віршування у середній період української (рутенської) літератури. Своє перебування у Стокгольмі навесні 1907 року він використав для збору матеріалів з історії козацтва в тамтешньому державному архіві. Після цього перебував у Берліні, щоб детальніше познайомитися з новітніми методами музичної етнографії у Психологічному інституті тамтешнього університету.

У 1907 р. переведений до Львов, де працював учителем української (рутенської) мови у філії академічної (рутенської) вищої школи. На основі наукової діяльності 22 грудня 1909 року обраний дійсним членом Наукового товариства імені Шевченка у Львові. За свою композиторську діяльність став почесним членом Львівського, Станіславського та Бережанського співочого товариства «Боян».

Крім наукових праць, що додаються, підготував такі збірники матеріалів: 1) Народні вірування у Підгір'ї («Підгірє») у с. Ходовичі (Етнографічний збірник, т. V, с. 76–98); 2) Гуцульські мелодії («Гуцульщина» Вол. Шухевича, ч. III, с. 83–100); 3) Збірник байок і казок з села Ходовичі (передано Етнографічній комісії Наукового товариства ім. Шевченка).

Писав також рецензії для «Записок» Наукового товариства ім. Шевченка, «Літературно-наукового вісника» та «Діло». Видав також цілий цикл гармонізованих народних пісень («Наша дума» (1902), «Щедрівки» (1893), «Гаївки» (1901), «Обжинки» (1898), «Вулиця» (1896), «Козацькі пісні» (1897), «Лемківські співанки» (1895)) і був призначений указом і.-к. Міністерства культури від 3. VIII 1909 року, № 36102 членом робочої комісії для збирання рутенських народних пісень, які мають вийти у виданні «Народна пісня в Австрії»¹⁶.

[без підпису]

¹⁶ Проект Австрійського уряду «Народна пісня в Австрії» (Das Volkslied in Österreich) започаткований 1902 року. До його реалізації були залучені Філарет Колесса, Осип Роздольський, Станіслав Людкевич і Богдан Вахнянин для збирання галицько-руських народних пісень, що мали увійти до окремого тому. З початком Першої світової готова до друку книга залишилася у рукописі (Примітка моя. – Я. Л.). Див.: Dovhaljuk I. Das Projekt "Das Volkslied in Österreich" und Filaret Kolessa. *Jahrbuch des österreichischen Volksliedwerkes*. Wien, 2004/2005. Bd. 53–54. S. 134–151.

**Philosophische Fakultät Wien
Professoren-Kollegium.**

BEURTEILUNG DER DISSERTATION

des cand. phil.

Gymnasialprof. Philaret Kolessa über "Über den melodischen und rhythmischen
Aufbau der ukrainischen (kleinruss[ischen]) rezitierenden Gesänge,
der sog[enannten] "Kosakenlieder".

Dem Kandidaten ist es sozusagen noch in der 12. Stunde gelungen, einige Kosakenlieder oder Dumen in Russland phonographisch aufzunehmen und, soweit es sich um ihre formale, insbesondere akustische Seite handelt, wissenschaftlich zu bearbeiten. Es ist zwar auch schon früher die Aufmerksamkeit der Forscher darauf gelenkt worden, aber man hat in der Regel immer nur die Gesänge eines Kobsaren berücksichtigt, weshalb man nicht zu richtigen Resultaten kommen konnte. Der Erforschung der kleinrussischen Dumen hat der Kandidat schon mehrere Arbeiten, die auch in Druck erschienen sind, gewidmet und es hat der Wissenschaft dadurch wesentliche Dienste geleistet, insbesondere auch durch die als Dissertation vorliegende Arbeit.

Er hat hier Tatsachen konstatieren können, zu denen er zwar auf Grund des Studiums der kleinrussischen Dumen gekommen ist, die aber jedenfalls eine mehr allgemeine Geltung haben werden. Dahin gehört insbesondere der Satz, dass die Form der Duma vom Sänger eigentlich erst im Moment des Singens gegeben wird, so dass das Rezitieren der Kosakenlieder einer Improvisierung sehr nahe kommt. Es gibt also eigentlich kein einförmiges Schema, das jede Strophe eine andere Gestaltung erfährt, und auch keine Spur von einförmigen Versfüßen (anders jedoch die Epen anderer Völker). Er zeigt auch, dass es eine grosse Verwandtschaft der Kosakenlieder mit der ältesten Schichte der Volkslieder, einen Zusammenhang gibt, was sehr wichtig ist. Auch auf die schon früher konstatierte Beeinflussung der ukrainischen Kosakenlieder seitens der südslav[ischen] Heldenlieder geht er näher ein.

Die Arbeit berechtigt als eine erwünschte Bereicherung unserer Kenntnisse der ukrainischen epischen Gesänge zu den weiteren Schritten behufs Erlangung des philosophischen Doktorgrades.

Wien, den 18. Mai 1911

[Unterschrift] Vondrak
[Unterschrift] Rešetar [41]

Bei Begutachtung ist es ausdrücklich hervorzuheben, wenn die betreffende Abhandlung vermöge ihrer wissenschaftlichen Qualität das Maß des Gewöhnlichen weit übertrifft und die Eignung zur selbständigen Forschung in exceptionell ausgezeichnete Weise dartut.

**Філософський факультет, Відень
Професорська колегія**

ВІДГУК ПРО ДИСЕРТАЦІЮ

канд. філософії,

гімназійного проф. Філарета Колесси на тему «Про мелодіку і ритміку українських (малоруських)
речитативних співів, так званих "козацьких пісень"».

Кандидату вдалося, так би мовити в останню мить, фонографічно записати деякі козацькі пісні чи думи в Україні¹⁷ і науково опрацювати їх з формальної, особливо акустичної сторони. На це звертали увагу дослідники й раніше, однак, як правило, вони брали до уваги лише пісні одного кобзаря, а тому не могли досягти правильних результатів. Дослідженню малоруських дум кандидат присвятив уже кілька праць, які також вийшли друком, і в такий спосіб зробив значний внесок у науку, особливо поданим дисертаційним дослідженням.

Тут він зміг викласти факти, до яких дійшов на основі свого дослідження малоруських дум, але які в усякому разі матимуть більш загальне застосування. Сюди, зокрема, належить твердження, що форма думи фактично надається співаком лише в момент співу, тому декламування козацьких пісень дуже наближається до імпровізації. Отже, фактично немає єдиного зразка, в якому кожна строфа мала б різне оформлення, а також жодних слідів однорідних віршових основ (однак епоси інших народів різні). Він також показує, що існує велика спорідненість, зв'язок між козацькими піснями та найдавнішим пластом народних пісень, що є дуже важливо. Він також детальніше аналізує вплив південно-слов'янських героїчних пісень на українські козацькі пісні, про що вже було сказано раніше.

Як бажане збагачення наших знань про українські епічні пісні, праця дає право робити подальші кроки до здобуття ступеня доктора філософії.

Відень, 18 травня 1911 р.

[підпис] Вондрак
[підпис] Решетар

Під час рецензування необхідно особливо підкреслити, якщо наукова якість дисертації значно перевищує стандарт і демонструє її придатність для незалежного дослідження у винятково особливий спосіб.

¹⁷ В оригінальному тесті зазначено „Russland“, ймовірно, з огляду на належність тогочасних регіонів України до Російської імперії (примітка моя. – Я. Л.)

Rigorensenprotokoll 3190 [41]

Datum	Praes. am 11. April 1911, Z. 1260
Namen	Philaret Kolessa
Alter, Heimat	geboren am 17. Juli 1871 zu Tatarsko in Galizien.
Gymnasium	Maturitätszeugnis des Gymnasiums zu Stryj, vom 16. Juli 1891.
Universität	Vom Wintersemester 1892/3 bis Sommersemester 1896 an der phil[osophischen] Fakultät der Universität zu Lemberg.
Abhandlung	“Über die Form der ukrainischen (kleinrussischen) rezitierenden Gesänge” Approbiert am 18. Mai 1911 <i>Unterschrift</i> (Emil Reisch)
Referenten	Professor Dr. Vondrák, „ „ R[itter] v[on] Rešetar
Zweistündige Prüfung	Abgehalten am 7. Juli 1917. ausgezeichnet Vondrák ausgezeichnet Rešetar ausgezeichnet Jireček Einstim[m]ig mit Auszeichnung approbiert. [<i>Unterschrift</i>] Alfons Dopsch
Einstündige Prüfung	Abgehalten am 19. Jan. 1918 genügend <i>Unterschrift</i> (Stöhr) genügend <i>Unterschrift</i> (Reininger) Einstim[m]ig approbiert [<i>Unterschrift</i>] Eduard Brückner
Promoviert 21. / III. 1918	

Протокол строгих экзаменів 3190

Дата	11 квітня 1911, Ч. 1260.
Ім'я і прізвище	Філарет Колесса
Вік, батьківщина	нар. 17 червня 1871 року в с. Татарське в Галичині
Гімназія	Атестат зрілості Стрийської гімназії від 16 липня 1891 р.
Університет	Від зимового семестру 1892/93 н. р. до літнього семестру 1896 н. р. – філософський факультет Львівського університету
Наукове дослідження	«Про форму українських (малоруських) речитативних співів» Апробовано 18 травня 1911 р. <i>підпис</i> (Еміль Райш)
Рецензенти	проф. д-р Вондрак „ _ _ _ _ „ фон Решетар
Двогодинний екзамен	Складений 7 липня 1917 р. відмінно (<i>підпис</i>) Вондрак відмінно (<i>підпис</i>) Решетар відмінно (<i>підпис</i>) Іречек ¹⁸ Схвалено одногосло з відзнакою (<i>підпис</i>) Альфонс Допш
Одногодинний екзамен	Складений 19 січня 1918 р. задовільно (<i>підпис</i>) Штер задовільно (<i>підпис</i>) Райнінгер Схвалено одногосло (<i>підпис</i>) Едуард Брюкнер
Промоція 21 березня 1918 р.	

¹⁸ Константін Іречек (Konstantin Josef Jireček, 1854 –1918) – австрійський історик і славіст чеського походження. Фундатор балканології та візантології і в 1907–1918 роках директор Інституту східноєвропейської історії Віденського університету. Автор низки праць з історії Балкан, зокрема “*История болгар*” (Прага 1876) німецькою (“*Geschichte der Bulgaren*” (586 с.) і чеською (“*Dějiny národa Bulharského*” (536 с.) мовами та “*История сербів*” німецькою мовою (“*Geschichte der Serben*”) у 2-х томах (Т. 1: До 1371 (Гота 1911, 442 с.), Т. 2: 1371–1537 (Гота 1918, 288 с.).

Третій віденський період Філарета Колесси, доволі тривалий і переривчастий з огляду на очікуваний результат, пов'язаний головню з апробацією дисертації, складанням двох строгих екзаменів (рігоровів) та отриманням ученого ступеня доктора філософії. 11 квітня 1911 року Колесса звертається до деканату філософського факультету Віденського університету з відповідним клопотанням (текст клопотання в оригіналі та перекладі на українську мову¹⁹ див. додаток 2).

З-поміж долучених до клопотання документів особливо цінним джерелом для вивчення життєвого і творчого шляху Філарета Колесси є власноруч написана автобіографія (транслітерацію німецькою мовою зі збереженням особливостей оригіналу і переклад українською див. додаток 3).

Здобуття докторського ступеня філософії (чи інших наук) регламентовано розпорядженням Міністра освіти від 15 квітня 1872 року для університетів королівств і коронних земель, представлених в Австрійському парламенті [30, 21–28]. Після подання заяви до деканату чи колегії професорів декан призначав двох рецензентів для оцінювання поданої дисертації і встановлював відповідний часовий термін для перевірки наукової цінності дисертації.

Рецензентами дисертаційної праці Філарета Колесси призначено двох професорів – Вацлава Вондрака²⁰ (Václav Vondrák, 1859–1925) і Мілана Решетара²¹ (Milan von Rešetar, 1860–1942). Обидва рецензенти були однастайними щодо своєї ухвали й подали в деканат факультету 18 травня 1911 року письмовий відгук (текст документа німецькою мовою та переклад українською див. додаток 4).

Після схвального відгуку професорів В. Вондрака і М. Решетара дисертацію Колесси вважали апробованою, що й означало допуск до фінального

¹⁹ Переклад цього і наступних документів з покликанням на архів Віденського університету належить автору статті. З високою ймовірністю всі документи публікуються тут уперше.

²⁰ Чеський філолог-славист. Вивчав романську і слов'янську філологію у Віденському університеті. Приват-доцент (1893), екстраординарний (1903) й ординарний (1910) професор Віденського університету. Автор фундаментальних досліджень з граматики церковнослов'янської мови, порівняльної граматики слов'янських мов, двох церковнослов'янських хрестоматій.

²¹ Сербохорватський лінгвіст, нумізмат й історик літератури. Приват-доцент (1895), екстраординарний (1904) й ординарний (1910–1918) професор славистики Віденського університету. Особливу наукову цінність мають його нумізматичні дослідження і видання рагузьких поем і п'єс епохи Відродження та бароко. З позиції сьогодення чи не найбільшим його досягненням залишається всеохопна лінгвістична наукова праця про молізансько-слов'янську (молізансько-хорватську) мову.

етапу – складання рігоровів. Як правило, дисертанти мали кілька тижнів на підготовку строгих екзаменів з невеликим часовим інтервалом і успішно завершували шлях здобуття докторського ступеня. У випадку Філарета Колесси обставини склалися по-іншому: він повертається до Львова і продовжує тут педагогічну й наукову діяльність.

З початком Першої світової війни Філарет Колесса з родиною емігрує до Відня (1914–1918), і на цей період, який безсумнівно може слугувати предметом окремого дослідження, припадають його два усні строгі екзамени. Перший, двогодинний екзамен зі слов'янської філології та історії стародавнього світу Колесса склав 7 червня 1917 року (до слова, кожен з трьох екзаменаторів – В. Вондрак, М. Решетар і К. Іречек – оцінив його відповідь на відмінно). Другий, одногодинний екзамен з філософії, що відбувся 19 січня 1918 року, був складнішим, позаяк обидва екзаменатори – Адольф Штер (Adolf Stöhr, 1855–1921) і Роберт Райнінгер (Robert Reininger, 1869–1955) – одногосло оцінили відповідь Колесси на «задовільно» (нім. *genügend*) (протокол строгих екзаменів німецькою і переклад українською див. табл. 3).

Урочиста церемонія присвоєння наукового ступеня і вручення диплома доктора філософії (німецькою мовою цей академічний акт називається ‚Promotion‘) відбулася 21 березня 1918 року.

Висновки і перспективи дослідження. Викладений у межах статті матеріал, що базується на архівних документах Віденського університету, промовисто свідчить про його роль і значення в життєвому літописі Філарета Колесси. Наукова кар'єра і творча біографія українського етнолога, фольклориста і музикознавця, слависта значною мірою формувалися у Відні. Низка висвітлених рукописів дають змогу виокремити три фрагментарні періоди перебування Колеси в австрійській столиці, які з огляду на їхній зміст і поставлені цілі можна класифікувати як теологічний (1891–1892), філософсько-мистецький (1906–1909) і докторський (1911–1918). Майже не вивченою (крім здобуття диплома вченого ступеня доктора філософії) залишається, однак, діяльність Філарета Колесси в період його еміграції у Відні в 1914–1917 роках. Філарет Колесса був активним популяризатором української народної пісенної творчості, в німецькомовному просторі зокрема: його фольклористичні матеріали й наукові розвідки, опубліковані чи рецензовані в австрійських часописах, можуть слугувати цікавим предметом майбутніх досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бережницький О. Наші музики. *Артистичний Вістник*. 1905. № IX–X. С. 124–131.
2. Березка А. Відомі композитори України. Київ : ФОП «Мунін Г.Б.», 2016. 367 с.
3. Горак Я. Забутий Олександр Бережницький. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Мистецтвознавство*. 2014. № 3. С. 61–71.
4. Залеська Р., Коваль-Фучило І. Наукова проблематика листування Філарета Колесси і Марка Азадовського. 2012. URL: https://philology.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/12/Rodyna_Kolessiv_Zaleska_R_Naukova_problematyka_2013.pdf.
5. Залеська Р., Іваницький А. Листування Климента Квітки і Філарета Колесси. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Т. ССXXIII : Праці секції етнографії та фольклористики. Львів, 1992. С. 309–416.
6. Грица С. Філарет Михайлович Колесса. Київ : Державне вид-во образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1962. 111 с.
7. Грица С. Культурологічні спрямування в науковій діяльності Філарета Колесси. *Слово і час*. 1991. № 7. С. 55–59.
8. Грица С. Структурно-типологічний напрям у працях академіка Ф. Колесси. *Проблеми етномузикології* : зб. наук. праць. Вип. 1 / упоряд. О. Мурзіна. Київ, 1998. С. 9–20.
9. Грица С. Фольклор у просторі та часі. Вибрані статті. Тернопіль : АСТОН, 2000. 228 с.
10. Грица С. Трансмісія фольклорної традиції : Етномузикологічні розвідки. Київ – Тернопіль : Астон, 2002. 236 с.
11. Грица С. Листи Миколи Колесси з приводу видання спадщини його батька – Філарета Колесси. *Народна творчість та етнологія*. 2011. № 1. С. 118–125; № 4. С. 52–62.
12. Грица С. Колесса Філарет Михайлович. *Енциклопедія Сучасної України* / редкол.: І. Дзюба, А. Жуковський, М. Железняк [та ін.]. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. Т. 14. URL: <https://esu.com.ua/article-5631> (04.05.2024).
13. Етномузіка : збірка статей та матеріалів з нагоди ювілею професорки Ірини Довгалюк / упор. Л. Добрянська. Львів : ГАЛИЧ-ПРЕС, 2020. Число 16. 248 с. (Список праць Ірини Довгалюк, с. 234–247).
14. Довгалюк І. З історії проекту «Народна пісня в Австрії». *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. Львів, 2006. Вип. 37. С. 276–287.
15. Керещман Н. Українсько-чеські музичні зв'язки в останній третині XIX – на початку XX ст. *Науковий вісник УжДУ. Серія «Історія»*. 1999. № 24. С. 74–80.
16. Квітка К. Філарет Колесса. *Музика*. 1925. № 11. С. 408–418.
17. Коваль-Фучило І. Українські голосіння : антропологія традиції, поетика тексту. Київ : ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2014. 360 с.
18. Козлов М. Діяльність Філарета Колесси як етнографа і фольклориста : радянська історіографія 70-х – початку 90-х років XX століття. *Вісник книжкової палати*. 2011. № 4. С. 34–39.
19. Козлов М. Історіографія етнографічно-фольклористичної діяльності Філарета Колесси 20-х – кінця 40-х років XX століття. *Вісник книжкової палати*. 2011. № 2. С. 33–38.
20. Козлов М. Сучасна вітчизняна історіографія етнографічно-фольклористичної діяльності Філарета Колесси. *Вісник книжкової палати*. 2011. № 5. С. 34–39.
21. Колесса К. Взаємне листування Філарета Колесси та Михайла Грушевського. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Т. ССXXX : Праці секції етнографії та фольклористики. Львів, 1995. С. 396–450.
22. Колесса К. Листування Філарета Колесси і Катерини Грушевської. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Т. ССXLII : Праці секції етнографії та фольклористики. Львів, 2001. С. 521–541.
23. Лопушанський Я. Остап Грицай – студент і доктор Віденського університету. *Acta Philologica*. Дрогобич, 1995. Vol. 1. С. 30–36.
24. Лопушанський Я. Богдан Лепкий як пропагандист української літератури у німецькомовному світі. *Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство* : зб. наук. праць. Рівне : РДГУ, 2000. Вип. VIII. С. 170–180.
25. Лопушанський Я. Рецепція української літератури в німецькомовному світі (перша половина XX ст.) : автореферат дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук : 10.01.05. Київ, 2000. 19 с.
26. Лопушанський Я. Рецепція української літератури в німецькомовному світі (перша половина XX ст.) : дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук : 10.01.05. Ужгород, 2000. 232 с.
27. Лопушанський Я. Видавничі і публіцистична діяльність Романа Сембратовича у Відні. *Компаративні дослідження австрійсько-українських літературних, мовних та культурних контактів* : матеріали Міжнародного форуму «IV Дні Австрії у Дрогобичі» (27 вересня – 3 жовтня 2015 р.) / упор., наук. ред. Я. Лопушанського та О. Радченка. Дрогобич : Посвіт, 2016. Т. 4. С. 354–362.
28. Лопушанський Я. Правничі студії і художня творчість Мелетія Кічури в австрійській столиці. *Компаративні дослідження австрійсько-українських літературних, мовних та культурних контактів*. Т. 9 : Віденський період у житті і творчості Мелетія Кічури / упор., наук. ред. Я. Лопушанського та О. Радченка. Дрогобич : Посвіт, 2022. С. 15–47.
29. Лопушанський Я. Славістичні студії Олександра Колесси у Віденському університеті в контексті українсько-австрійських взаємодій. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія : Філологічні науки (мовознавство)*. 2023. № 19. С. 63–73.
30. Лопушанський Я. Віденська Франкіана : студії, докторат, академічне середовище Івана Франка у Віденському університеті (1892–1893) / упор. О. Радченка та І. Лопушанської; передм. В. Кирилича, післям. Б. Тихолоза. Дрогобич – Львів – Відень : Посвіт, 2024. С. 21–28.
31. Музичний фольклор з Полісся у записах Ф. Колесси та К. Мошинського / упоряд., вступ. ст. та прим. С. Й. Грици. Київ : Музична Україна, 1995. 432 с.

32. Муха А. Композитори України та Української діаспори : довідник. Київ : Музична культура, 2004. 352 с.
33. Потульніцький В. Огляд фондів українки архівів і бібліотек Відня. *Українсько-австрійські культурні взаємини другої половини XIX – початку XX століття*. Київ – Чернівці, 1999. С. 60–70.
34. Родина Колессів у духовному та культурному житті України кінця XIX–XX століть : зб. наук. праць та матеріалів / упоряд. А. Вовчак, І. Довгалюк. Львів : Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2005. 469 с.
35. Скрипник Г. Подвижник українського народознавства. *Ф. Колесса. Історія української етнографії*. Київ, 2005. С. 3–17.
36. Українська фольклористична енциклопедія : у 2 т. / упоряд. та наук. ред. М. К. Дмитренко. Київ : Вид-во «Сталь», 2018. Т. 1 : А–Л. С. 622–624.
37. Філарет Колесса (1871–1947) : бібліографічний покажчик праць і критичної літератури / упоряд. М. Мороз; відп. ред. С. Грица. Львів : Наукове товариство імені Шевченка у Львові, 1992. 61 с.
38. Філарет Колесса. Обнова української етнографії й фольклористики на Західних областях УРСР. Листування Ф. Колесси й М. Азадовського / упоряд., підгот. тексту, передмова, коментарі, додатки, покажчик Ірини Коваль-Фучило. Київ : Логос, 2011. 239 с.
39. Фільц Б. Високоцінний внесок в українську фольклористику. *Народна творчість та етнологія*. 1996. № 5–6. С. 86–88.
40. Archiv der Universität Wien. Katalog vom 1. und 2. Semester des Studienjahres 1891/92 über die Hörer des alttestamentlichen Bibelstudiums an der Wiener k. k. Universität. Vom k. k. Universitäts-Professor: Dr. Hermann Zschokke, Dr. Georg Reinhold.
41. Archiv der Universität Wien (UAW), Philosophische Fakultät, Rigorosenakt PN RA 3190.
42. Dovhaljuk I. Das Projekt „Das Volkslied in Österreich“ und Filaret Kolessa. *Jahrbuch des österreichischen Volksliedwerkes*. Wien, 2004/2005. Bd. 53–54. S. 134–151.
43. Simonek S. Marko Čeremšyna als Student der Universität Wien und als Erzähler in der Tradition Arthur Schnitzlers. *Österreichische Osthefte*. 1997. Jg. 39. Heft 4. S. 487–508.
44. Wytrzens G. Ivan Franko als Student und Doktor der Wiener Universität. *Wiener Slavistisches Jahrbuch*. 1960. Bd. 6. S. 228–241.
45. Wytrzens G. Zum literarischen Schaffen Ivan Frankos in deutscher Sprache. *Wiener Slavistisches Jahrbuch*. 1991. Bd. 37. S. 103–112.

REFERENCES

1. Bereznytskyi, O. (1905). Nashi muzyky [Our Music People]. *Artystychnyi Vistnyk*, IX–X, 124–131 [in Ukrainian].
2. Berezka, A. (2016). Vidomi kompozytory Ukrainy [Famous Composers of Ukraine]. Kyiv: FOP “Munin H.B.” [in Ukrainian].
3. Horak, Ya. (2014). Zabutyi Oleksandr Bereznytskyi [Forgotten Oleksandr Bereznytskyi]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: Mystetstvoznavstvo*, 3, 61–71 [in Ukrainian].
4. Zalieska, R., Koval-Fuchylo, I. (2012). Naukova problematyka lystuvannia Filareta Kolessy i Marka Azadovskoho [Scientific Issues of the Correspondence of Filaret Kolessa and Mark Azadovsky]. URL: https://philology.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/12/Rodyna_Kolessiv_Zaleska_R_Naukova_problematyka_2013.pdf [in Ukrainian].
5. Zalieska, R., Ivanytskyi, A. (1992). Lystuvannia Klymenta Kvitky i Filareta Kolessy [The Correspondence between Kliment Kvitka and Filaret Kolessa]. *Zapysky Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka*. T. CCXXIII: Pratsi sektsii etnografii ta folklorystyky. Lviv, 309–416 [in Ukrainian].
6. Hrytsa, S. (1962). Filaret Mykhailovych Kolessa [Filaret Mykhailovych Kolessa]. Kyiv: Derzhavne vyd-vo obrazotvorchoho mystetstva i muzychnoi literatury URSR [in Ukrainian].
7. Hrytsa, S. (1991). Kulturolohichni spriamuvannia v naukovi diialnosti Filareta Kolessy [The Cultural Trends in the Scientific Activity of Filaret Kolessa]. *Slovo i chas*, 7, 55–59 [in Ukrainian].
8. Hrytsa, S. (1998). Strukturno-typolohichni napriam u pratsiakh akademika F. Kolessy [The Structural Typological Direction in the Works of Academician F. Kolessa]. *Problemy etnomuzykolohii: zb. nauk. prats. Vyp 1 / uporiad. O. Murzina*. Kyiv, 9–20 [in Ukrainian].
9. Hrytsa, S. (2000). Folklor u prostori ta chasi. Vybrani statii [Folklore in Space and Time. Selected Articles]. Ternopil: ASTON [in Ukrainian].
10. Hrytsa, S. (2002). Transmissiia folklornoi tradytsii: Etnomuzykolohichni rozvidky [Transmission of the Folklore Tradition: Ethnomusicological Explorations]. Kyiv – Ternopil: Aston [in Ukrainian].
11. Hrytsa, S. (2011). Lysty Mykoly Kolessy z pryvodu vydannia spadshchyny yoho batka – Filareta Kolessy [Mykola Kolessa's Letters Regarding the Publication of his Father's Legacy – Filaret Kolessa]. *Narodna tvorchist ta etnolohiia*, 1, 118–125; 4, 52–62 [in Ukrainian].
12. Hrytsa, S. (2014). Kolessa Filaret Mykhailovych [Kolessa Filaret Mykhailovych]. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy [Elektronnyi resurs] / redkol.: I. Dziuba, A. Zhukovskiy, M. Zhelezniak [ta in.]*. Kyiv: Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy. URL: <https://esu.com.ua/article-5631> (04.05.2024) [in Ukrainian].
13. Etnomuzyka: zbirka statei ta materialiv z nahody yuvileiu profesorky Iryny Dovhaliuk [Ethnomusic: a Collection of Articles and Materials on the Occasion of the Anniversary of Professor Iryna Dovhaliuk] / upor. L. Dobrianska. Lviv: HALYCH-PRES, 2020, 16 [in Ukrainian].

14. Dovhaliuk, I. (2006). Z istorii proektu “Narodna pisnia v Avstrii” [The History of the Project “The Folk Song in Austria”]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii filolohichna*. Lviv, 37, 276–287 [in Ukrainian].
15. Keretsman, N. (1999). Ukrainsko-cheski muzychni zv’iazky v ostannii tretyni XIX – na pochatku XX st. [The Ukrainian-Czech Musical Connections at the end of the 19th – at the beginning of the 20th century]. *Naukovyi visnyk UzhDU. Serii “Istoriia”*, 24, 74–80 [in Ukrainian].
16. Kvitka, K. (1925). Filaret Kolessa [Filaret Kolessa]. *Muzyka*, 11, 408–418 [in Ukrainian].
17. Koval-Fuchylo, I. (2014). Ukrainski holosinnia: antropolohiia tradytsii, poetyka tekstu [The Ukrainian Laments: Anthropology of Tradition, Poetics of the Text]. Kyiv: IMFE im. M. T. Rylskoho [in Ukrainian].
18. Kozlov, M. (2011). Diialnist Filareta Kolessy yak etnografa i folklorysta:adianska istoriografiiia 70-kh – pochatku 90-kh rokiv XX stolittia [Filaret Kolessa’s Activity as an Ethnographer and Folklorist: Soviet Historiography of the 70s – the early 90s of the 20th century]. *Visnyk knyzhkovoï palaty*, 4, 34–39 [in Ukrainian].
19. Kozlov, M. (2011). Istoriohrafiiia etnografichno-folklorystychnoi diialnosti Filareta Kolessy 20-kh – kintsia 40-kh rokiv XX stolittia [Historiography of the Ethnographic and Folkloristic Activity of Filaret Kolessa in the 20s – at the end of the 40s of the 20th century]. *Visnyk knyzhkovoï palaty*, 2, 33–38 [in Ukrainian].
20. Kozlov, M. (2011). Suchasna vitchyzniana istoriografiiia etnografichno-folklorystychnoi diialnosti Filareta Kolessy [Modern National Historiography of the Ethnographic and Folkloristic Activity of Filaret Kolessa]. *Visnyk knyzhkovoï palaty*, 5, 34–39 [in Ukrainian].
21. Kolessa, K. (1995). Vzaïemne lystuvannia Filareta Kolessy ta Mykhaila Hrushevskoho [Mutual Correspondence of Filaret Kolessa and Mykhailo Hrushevsky]. *Zapysky Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka*. T. CCXXX: Pratsi sektsii etnografii ta folklorystyky. Lviv, 396–450 [in Ukrainian].
22. Kolessa, K. (2001). Lystuvannia Filareta Kolessy i Kateryny Hrushevskoi [Correspondence of Filaret Kolessa and Kateryna Hrushevska]. *Zapysky Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka*. T. CCXLII: Pratsi sektsii etnografii ta folklorystyky. Lviv, 521–541 [in Ukrainian].
23. Lopushanskyi, Ya. (1995). Ostap Hrytsai – student i doktor Videnskoho universytetu [Ostap Hrytsai – Student and Doctor of the University of Vienna]. *Acta Philologica*. Drohobych, 1, 30–36 [in Ukrainian].
24. Lopushanskyi, Ya. (2000). Bohdan Lepkyi yak propahandyst ukraïnskoi literatury u nimetskomovnomu sviti [Bohdan Lepkyi as a Propagandist of the Ukrainian literature in the German-speaking world]. *Aktualni problemy suchasnoi filolohii. Literaturoznavstvo: zb. nauk. prats*. Rivne: RDHU, 8, 170–180 [in Ukrainian].
25. Lopushanskyi, Ya. (2000). Retseptsiia ukraïnskoi literatury v nimetskomovnomu sviti (persha polovyna KhKh st.) [Reception of the Ukrainian Literature in the German-speaking World (the First Half of the 20th century)]. (Avtoreferat dysertatsii kandydata filolohichnykh nauk). Kyiv [in Ukrainian].
26. Lopushanskyi, Ya. (2000). Retseptsiia ukraïnskoi literatury v nimetskomovnomu sviti (persha polovyna KhKh st.) [Reception of the Ukrainian Literature in the German-speaking World (the First Half of the 20th century)]. (Dysertatsiia kandydata filolohichnykh nauk). Uzhhorod [in Ukrainian].
27. Lopushanskyi, Ya. (2016). Vydavnycha i publitsystychna diialnist Romana Sembratovycha u Vidni [Publishing and Journalistic Activities of Roman Sembratovych in Vienna]. *Komparatyvni doslidzhennia avstriïsko-ukraïnskykh literaturnykh, movnykh ta kulturnykh kontaktiv: materialy Mizhnarodnogo forumu “IV Dni Avstrii u Drohobychi” (27 veresnia – 3 zhovtnia 2015 r.) / upor., nauk. red. Ya. Lopushanskoho ta O. Radchenka*. Drohobych: Posvit, 4, 354–362 [in Ukrainian].
28. Lopushanskyi, Ya. (2022). Pravnychi studii i khudozhnia tvorchist Meletii Kichury v avstriïskii stolytsi [Legal Studies and Artistic Work of Meletii Kichura in the Austrian Capital]. *Komparatyvni doslidzhennia avstriïsko-ukraïnskykh literaturnykh, movnykh ta kulturnykh kontaktiv*. T. 9: Videnskyi period u zhytti i tvorchosti Meletii Kichury / upor., nauk. red. Ya. Lopushanskoho ta O. Radchenka. Drohobych: Posvit, 15–47 [in Ukrainian].
29. Lopushanskyi, Ya. (2023). Slavistychni studii Oleksandra Kolessy u Videnskomu universyteti v konteksti ukraïnsko-avstriïskykh vzaïemodii [Oleksandr Kolessa’s Slav Studies at the University of Vienna in the Context of the Ukrainian-Austrian Interactions]. *Naukovyi visnyk Drohobytiskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni Ivana Franka. Serii: Filolohichni nauky (movoznavstvo)*, 19, 63–73 [in Ukrainian].
30. Lopushanskyi, Ya. (2024). Videnska Frankiana: studii, doktorat, akademichne seredovyshe Ivana Franka u Videnskomu universyteti (1892–1893) [Viennese Frankiana: Studies, Doctorate, Academic Environment of Ivan Franko at the University of Vienna (1892–1893)] / upor. O. Radchenka ta I. Lopushanskoi;peredm. V. Kyrylycha, pisliam. B. Tykholoza. Drohobych – Lviv – Viden: Posvit, 21–28 [in Ukrainian].
31. Muzychnyi folklor z Polissia u zapysakh F. Kolessy ta K. Moshynskoho [Musical Folklore From Polissia in the Records of F. Kolessa and K. Moshynskiy] / uporiad., vstup. st. ta prym. S. Y. Hrytsa. Kyiv: Muzychna Ukraina, 1995 [in Ukrainian].
32. Mukha, A. (2004). Kompozytory Ukrainy ta Ukraïnskoi diaspory [The Composers of Ukraine and the Ukrainian Diaspora: Handbook]: dovidnyk. Kyiv: Muzychna kultura [in Ukrainian].
33. Potulnytskyi, V. (1999). Ohliad fondiv ukraïnky arkhiviv i bibliotek Vidnia [Review of the Ukrainian Collections of the Archives and Libraries of Vienna]. *Ukraïnsko-avstriïski kulturni vzaïemny druhoi polovyny XIX – pochatku XX stolittia*. Kyiv – Chernivtsi, 60–70 [in Ukrainian].
34. Rodyna Kolessiv u dukhovnomu ta kulturnomu zhytti Ukrainy kintsia XIX–XX stolit: zb. nauk. prats ta materialiv [The Kolessa Family in the Spiritual and Cultural Life of Ukraine at the end of the 19th–20th centuries: coll. of science works and materials] / uporiad. A. Vovchak, I. Dovhaliuk. Lviv: Vydavnychiy tsentr Lvivskoho natsionalnogo universytetu imeni Ivana Franka, 2005 [in Ukrainian].
35. Skrypnyk, H. (2005). Podvyzhyk ukraïnskoho narodoznavstva [Eminent Researcher of Ukrainian Ethnography]. *F. Kolessa. Istoriia ukraïnskoi etnografii*. Kyiv, 3–17 [in Ukrainian].

36. Ukrainska folklorystychna entsyklopediia: u 2 t. [The Ukrainian Folklore Encyclopedia] / uporiad. ta nauk. red. M. K. Dmytrenko. Kyiv: Vyd-vo "Stal", 2018. T. 1: A–L; 2018. C. 622–624 [in Ukrainian].
37. Filaret Kolessa (1871–1947): bibliohrafichnyi pokazhchyk prats i krytychnoi literatury [Filaret Kolessa (1871–1947): Bibliographic Index of Works and Critical Literature] / uporiad. M. Moroz; vidp. red. S. Hrytsa. Lviv: Naukove tovarystvo imeni Shevchenka u Lvovi, 1992 [in Ukrainian].
38. Filaret Kolessa. Obnova ukrainskoi etnografii y folklorystyky na Zakhidnykh oblastiakh URSR. Lystuvannia F. Kolessy y M. Azadovskoho [Renewal of the Ukrainian Ethnography and Folkloristics in the Western Regions of the Ukrainian SSR. Correspondence of F. Kolessa and M. Azadovsky] / uporiadkuvannia, pidhotovka tekstu, premdova, komentari, dodatky, pokazhchyk Iryny Koval-Fuchylo. Kyiv: Lohos, 2011 [in Ukrainian].
39. Filts, B. (1996). Vysokotsinnyi vnesok v ukrainsku folklorystyku [Valuable Contribution to the Ukrainian Folkloristics]. *Narodna tvorchist ta etnolohiia*, 5–6, 86–88 [in Ukrainian].
40. Archiv der Universität Wien. Katalog vom 1. und 2. Semester des Studienjahres 1891/92 über die Hörer des alttestamentlichen Bibelstudiums an der Wiener k. k. Universität. Vom k. k. Universitäts-Professor: Dr. Hermann Zschokke, Dr. Georg Reinhold [in German].
41. Archiv der Universität Wien (UAW), Philosophische Fakultät, Rigorosenakt PN RA 3190 [in German].
42. Dovhaljuk, I. (2004/2005). Das Projekt "Das Volkslied in Österreich" und Filaret Kolessa. *Jahrbuch des österreichischen Volksliedwerkes*. Wien, 53–54, 134–151 [in German].
43. Simonek, S. (1997). Marko Čeremšyna als Student der Universität Wien und als Erzähler in der Tradition Arthur Schnitzlers. *Österreichische Osthefte*, 39 / 4, 487–508 [in German].
44. Wytrzens, G. (1960). Ivan Franko als Student und Doktor der Wiener Universität. *Wiener Slavistisches Jahrbuch*, 6, 228–241 [in German].
45. Wytrzens, G. (1991). Zum literarischen Schaffen Ivan Frankos in deutscher Sprache. *Wiener Slavistisches Jahrbuch*, 37, 103–112 [in German].